

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE KAYBOLAN DEĞERLER¹

Durmuş KILIÇ

Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, dkilic@atauni.edu.tr
ORCID Numarası: 0000-0002-1217-1945

Özgür BABAYİĞİT

Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ozgur.babayigit@bobok.edu.tr
ORCID Numarası: 0000-0001-6123-0609

ÖZ

Geleceğimizin toplumunu oluşturacak olan ilkokul öğrencilerindeki kaybolan değerlerin belirlenmesi önem arz etmektedir. İlkokul öğrencilerindeki kaybolan değerler, gelecekteki toplumumuzda kaybolacak değerlere ışık tutması açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı ilkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin belirlenmesi ve incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların seçiminde uygun örnekleme yöntemi ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede ölçüt olarak mesleki deneyimi on yıl ve üzerinde sınıf öğretmenleri olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme kullanılmasıdaki amaç, mesleki deneyimi çok olan sınıf öğretmenlerinin geçmişteki ve günümüzdeki ilkokul öğrencilerinin sahip olduğu değerleri kıyaslama imkânına sahip olmalarıdır. Araştırmanın katılımcılarını Erzurum ili Pasinler ilçe merkezinde bir devlet ilkokulunda görev yapan 14 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler 2017 yılı haziran ayında toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, 14 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Görüşmeler, tenefüslerde, sınıf öğretmeninin görev yaptığı sınıfta gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler, öğretmenden izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde tematik analiz kullanılmıştır. Veriler belirli temalar altında toplanarak, okuyucunun kolayca anlayabileceği bir şekilde sunulmuştur. İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda beş adet temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar şunlardır: saygıda azalma, sevgide azalma, sosyalleşme problemleri, benmerkezcilik, sorumluluk bilincinde azalma. Ulaşılan bulgular sonucunda, sınıf öğretmenlerine ve ailelere çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, öğrenci, değer.

¹ Bu araştırma 05-08 Ekim 2017 tarihinde Muğla'da düzenlenen International Symposium of Education and Values (Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu)'da sunulmuş sözlü bildirinin geliştirilmiş halidir.

LOST VALUES IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

It is important to determine the lost values of primary school students who will form the community of our future. The values lost in elementary school students are important for shedding light on the values that will be lost in our future society. The aim of this research is to determine and examine the values lost in elementary school students. The research was carried out by using qualitative research method phenomenology. Appropriate sampling method and criterion sampling method were used in the selection of participants. Criteria In the sample, professional experience was defined as classroom teachers for ten years or more. The purpose of using benchmarking is to have the ability to compare the values of classroom teachers with a lot of professional experience to those of past and present primary school students. Participants of the study consist of 14 primary school teachers who work in a state primary school in the district center of Pasinler, Erzurum province. As a data collection tool, semi-structured interview form developed by researchers was used. The data were collected in June, 2017. The semi-structured interview form prepared by the researchers was applied to 14 primary school teachers. The interviews were held in break-even classrooms in which the primary school teacher served. The interviews with the primary school teachers were recorded on the voice recorder with permission from the teacher. Thematic analysis was used to analyze the data. The data are gathered under specific themes and presented in a way that the reader can easily understand. The results of this study, in which the values lost in elementary school students were examined, reached five themes. The themes reached are: decrease in respect, decrease in love, problems of socialization, self-centeredness, reduced awareness of responsibility. As a result of the findings, various suggestions were made to primary school teachers and families.

Keywords: Primary school, student, value.

GİRİŞ

Günümüz ilkökul öğrencileri geleceğimizin toplumunu oluşturacak olan bireylerdir. Günümüzdeki çocukların sahip olduğu veya olmadığı değerler ise gelecekteki toplumumuzun sahip olacağı değerleri yansıtması açısından önemlidir. Teknoloji, iletişim ve bilgi çağında yaşayan ilkökul öğrencilerimizde bazı değerlerin görülme sıklığı azalmaktadır. Cep telefonu, bilgisayar ve tablet bilgisayarla aşırı vakit geçiren öğrencilerimiz sosyalleşmede problemler yaşamakta, bencilleşmektedirler.

Değerler, insanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir (Arıkan, 2012: 5). Öğrencilere iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçlayan eğitim, bu yönüyle değerlerle şekillenmiş bir etkinliktir. Bu bağlamda okullardaki değer eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Bunun için bireyin çok yönlü gelişmesi önem taşımaktadır. Ayrıca insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahip olan değerler, öğrencinin sağlıklı ve dengeli gelişimine katkı sağlamaktadır (Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı, 2017: 8). Yirminci yüzyıldan itibaren bilim ve teknolojideki baş döndürücü gelişmeler ve değişim, bu değişimlerin ortaya çıkardığı birtakım olumsuzluklar toplumları ciddi bir şekilde etkilemektedir. Bugün gelişen ve değişen dünyada, hızla büyümekte olan sosyal problemler, artan şiddet olayları, cinayet, terör, intihar, hırsızlık, uyuşturucu, hoşgörüsüzlük, sorumsuzluk, saygısızlık gibi olumsuz durumlardan hem toplumlar hem de genç nesil etkilenmektedir. Günümüz toplumları, ciddi bir şekilde değer erozyonu ile karşı karşıyadır. Bunun nedeni, yetişen bireylerin belli ahlaki standartlara göre yetişmemesidir (Aladağ, 2012: 124).

Küreselleşen dünyada yaşanan sorunlarla birlikte değerler eğitimi önem kazanmaya başlamıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde eğitim politikalarında düzenlemelere gidilmiştir (Arıkan 2012: 3). Türk millî eğitim sisteminin temel hedefleri arasında öğrencileri sağlıklı, mutlu bir şekilde hayata hazırlamak, iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, değer, tutum, davranış ve alışkanlıklarla donatmak yer almaktadır. Bu bağlamda değerlerin eğitim süreci içerisinde kazandırılması ve yeni nesillere aktarılması hedeflere ulaşmada ve kültürel devamlılık açısından da son derece önem taşımaktadır (Matematik Dersi Öğretim Programı, 2017: 9). Eğitim kurumları olan okullarda öğrencilerin akademik yönden gelişiminin sağlanmaya çalışılması ile birlikte öğrencilere ders içi ve ders dışı etkinliklerle çeşitli değerlerin kazandırılması büyük bir önem taşımaktadır. Eğitimin insanlarda demokratik tutum, alışkanlık ve inançlar geliştirerek iyi ve etkili vatandaşlar yetiştirme gibi amaçları da bulunmaktadır. Son yıllarda tüm dünyada olmakla birlikte, Türkiye’de de yaşanan olumsuz toplumsal olayların, insanların değerleri yeterince kazanamamasından kaynaklandığı söylenebilir (Deveci ve Ay, 2009: 168).

Günümüz demokratik toplumlarında, akademik başarı kadar, insan ilişkilerini düzenleyen pek çok değer giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Millî, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede aile, toplum, medyanın yanı sıra öğretim programlarının da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içinde yer alan

değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hâle getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesinin değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenin değerler eğitimine ilişkin farkındalığının yanı sıra yeterliliği ve becerisi bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, öğretim programında yer verilen bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra neyin iyi ve doğru olduğunu model olarak ve etkinlikler yoluyla sunabilmelidir (Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2017: 7). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda (2017: 8) dersin doğasına ve kazanımlara uygun olarak "adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık (doğal çevreye duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık), doğruluk, dostluk, dürüstlük, estetik, güven, merhamet, misafirperverlik, paylaşma, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, vefa, yardımseverlik" değer ifadelerine yer verilmiştir. İlköğretim kurumlarında çeşitli dersler yoluyla öğrencilere sorumluluk, saygılı olma, adil davranma, duyarlı olma gibi temel değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır. İlköğretimde tüm derslerde değerler eğitimine yer verilmesinin yanı sıra öğrencilerin değerleri yaparak yaşayarak öğrenecekleri bir okul ortamına gereksinim duyulmaktadır. Okul ortamının değerler eğitimine uygun bir nitelik taşıyıp taşımadığı konusunda öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerinin araştırılması okulda değerler eğitiminin daha etkili biçimde gerçekleştirilmesi, okul ortamında ele alınan ve sorun yaşanan değerlerin belirlenmesi ve ihmal edildiği düşünülen değerlerin eğitime yönelik süreçler düzenlenmesi bakımından önemlidir. Genel anlamda okul ortamının değerler eğitimi bakımından öğretmen ve öğrenciler tarafından olumlu bir ortam biçiminde algılanması beklenir (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013: 35).

Değerler eğitiminde okulların sorumlulukları okulöncesinden yükseköğretime kadar tüm eğitim kurumlarını içermektedir. Değerlerin kazandırılmasında okulların yanında devlet, aileler, yerel çevre, akranlar, medya gibi diğer toplumsal kurumlar da etkilidir (Arıkan, 2012: 7). Millî, manevi ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede içeriği itibarıyla Sosyal Bilgiler dersinin katkısı son derece büyüktür. Değerler kazanımlarla ilişkilendirilirken alt boyutlarıyla ele alınabileceği (Örneğin; saygı değerinin farklılıklara saygı; duyarlılık değerinin doğal çevreye duyarlılık ve kültürel mirasa duyarlılık olarak ele alınabileceği gibi) gözden kaçırılmamalıdır (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2017: 9).

Matematik, fen bilgisi, edebiyat ve tarih gibi alanlardan farklı olarak değerler eğitimi bir öğretim alanı değildir. İlköğretim ve ortaöğretimde dersler incelendiğinde değerler eğitiminin sınırlı sayıda derste işlendiği gözlemlenebilir (Arıkan, 2012: 3). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki değerler yer almaktadır (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2017: 10): Adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik.

Konu ile ilgili olarak Yiğittir (2010), Baysal ve Samancı (2010), Aladağ (2012), Akbaş (2008), Devenci ve Ay (2009), Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013), Özensel (2003) tarafından çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Yapılan

araştırmalar incelendiğinde, genellikle sahip olunan değerlerin ağırlıklı olarak çalışıldığı görülmektedir. Ancak kaybolan değerlere ilişkin çalışmaların az olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı ilkökul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelenmesidir. Belirtilen genel amaç doğrultusunda, sınıf öğretmenlerinden geçmişteki ilkökul öğrenci değerleri ile günümüzdeki ilkökul öğrencilerinin sahip olduğu değerleri karşılaştırmaları istenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Günümüzün ilkökul öğrencileri, geleceğimizin yetişkinlerini oluşturacaklardır. Geleceğin toplumunu oluşturacak ilkökul öğrencilerinin ise zayıflayan değerlerinin belirlenmesi önemlidir. İlkokul öğrencilerindeki kaybolan değerler, gelecek toplumumuzda olası değer kayıp kayıplarına ışık tutacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji uygun bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72). Olgu bilim insanların fenomenleri nasıl tecrübe ettiklerinin metodolojik, özenli ve derinlemesine bir şekilde resmedilmesini ve betimlenmesidir (Patton, 2014: 104; Gliner, Morgan ve Leech, 2015: 97; Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011: 432). Bir başka tanımla fenomenoloji, bir fenomenin bireylerin ya da belli bir gurubun deneyimleri açısından tanımlanmasıdır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 408).

Katılımcılar

Katılımcıların seçiminde uygun örnekleme yöntemi ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012: 92). Uygun örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 113). Katılımcıların seçiminde ayrıca ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 112). Araştırmanın katılımcılarını Erzurum ili Pasinler ilçe merkezindeki bir devlet ilkökulunda görev yapan 14 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde ölçüt olarak öğretmenlikteki hizmet süresinin en az 10 yıl olarak belirlenmiştir. Bu ölçütün belirlenmesindeki amaç, hizmet yılı fazla olan sınıf öğretmenlerinin deneyim, tecrübe ve gözlemleri sonucunda geçmiş ile günümüzdeki durumu daha iyi kıyaslayabilmeleridir. Katılımcı sınıf öğretmenlerinin demografik özellikleri Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Frekans ve Yüzde	f	%
Mesleki kıdem		
10-15 yıl	9	64
16-20 yıl	5	36
Yaş		
35-40	11	79
41-45	2	14
46-50	1	7
Cinsiyet		
Kadın	8	57
Erkek	6	43
Toplam	14	100

Tablo 1 incelendiğinde, 9 sınıf öğretmenin 10-15 yıl arasında mesleki kıdeme, 5 sınıf öğretmenin 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. 11 sınıf öğretmenin 35-40 yaş aralığında, 2 sınıf öğretmenin 41-45 yaş aralığında, 1 sınıf öğretmenin 46-50 yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Son olarak 8 sınıf öğretmenin kadın, 6 sınıf öğretmenin erkek olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu yaklaşımı görüşme sırasında irdelenecek bir sorular veya konular listesini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 122). Yarı yapılandırılmış görüşme formatı konuşma süresince farklı sorularla konunun açılmasına, farklı çeşitli ortaya çıkmasına ve konu hakkında yeni fikirlere ulaşılmasına yardım etmektedir (Merriam, 2013: 88). Yarı yapılandırılmış görüşme formu, sözlü ankettir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011: 451). Yarı yapılandırılmış görüşme formunu oluşturmak amacıyla, ilk olarak konu ile ilgili alan yazın incelenmiştir. Alan yazın incelenmesinin ardından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu, nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir öğretim üyesine, sınıf öğretmenliği alanında uzman bir öğretim üyesine ve sınıf öğretmenliği alanında doktora eğitimi yapan bir sınıf öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri sonrasında, yarı yapılandırılmış görüşme formunda çeşitli düzeltme, ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu pilot olarak bir sınıf öğretmene uygulanmıştır. Pilot uygulamanın ardından yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sınıf öğretmenlerinin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise ilkökul öğrencilerinin kaybolan değerlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Verilerin Toplanması

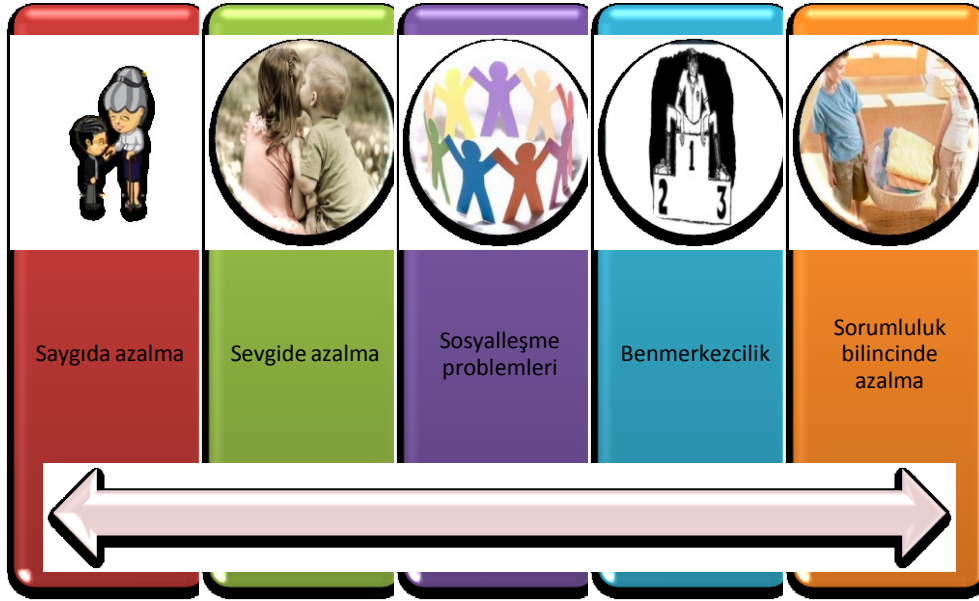
Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 74; Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 409; Gliner, Morgan ve Leech, 2015: 97). Veriler 2017 yılı haziran ayında toplanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, 14 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Sınıf ğretmenleri ile yapılan görüşmeler, öğretmenden izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşmeler, sınıf öğretmeninin görevli olduğu sınıflarda, teneffüslerde yapılmıştır. Her bir sınıf öğretmeniyle görüşme ortalama 12 dakika sürmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular öncelikle kısaca sınıf öğretmenine açıklanmıştır. Ardından sırayla yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular görüşme yapılan sınıf öğretmenine sorulmuştur. Görüşmeler sırasında sınıf ğretmenlerinin yanlış anladığı sorular için açıklamalar yapılmıştır. Sınıf öğretmenleriyle yapılan görüşmeler, toplamda 170 dakika olmuştur.

Verilerin Analizi

Olgu bilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 75). Verilerin çözümlenmesinde tematik analiz kullanılmıştır. Tematik analiz veriler kodlandıktan sonra, veriler içinde tema ve örüntüler aramak için analitik tekniklere başvurulur (Glesne, 2012: 255). Ses kayıt cihazına kaydedilen görüşmeler, araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Yazılı olan görüşler defalarca okunduktan sonra, belirli kodlar, kategoriler ve temalar altında gruplandırılmıştır (Creswell, 2012: 243). Verilerin tematik analizi sürecinde, araştırmacı tarafından ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir ğretim yesi tarafından kodlamalar yapılmıştır. Görüşme verilerinin analizinin güvenirliği için Miles ve Huberman (2015: 64) tarafından geliştirilen güvenirlik formülü [$Gvenirlik = \frac{Grş\ birliği\ sayısı}{(Toplam\ grş\ birliği + Grş\ ayrılıği\ sayısı)}$] kullanılmıştır. Güvenirlik formülü sonucunda, gvenirlik=.89 bulunmuştur. Bu durum yapılan kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir. Veriler belirli temalar altında toplanarak, okuyucunun kolayca anlayabileceği bir Şekilde sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırma bulguları, ulaşılan temalar altında sunulmuştur. Yapılan tematik analiz sonucunda beş adet temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar: saygıda azalma, sevgide azalma, sosyalleşme problemleri, benmerkezcilik, sorumluluk bilincinde azalmadır. Ulaşılan temalar Şekil 1.'de sunulmuştur.

Şekil 1. İlkokul Öğrencilerinde Kaybolan Değerler

Şekil 1. İncelendiğinde, ilkökul öğrencilerinde kaybolan değerlerin saygıda azalma, sevgide azalma, sosyalleşme problemleri, benmerkezcilik, sorumluluk bilincinde azalma olduğu görülmektedir. Bulgular belirtilen temalar altında sunulmuştur.

1. Tema. Saygıda Azalma

İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda ulaşılan ilk tema “saygıda azalma” temasıdır. Saygıda azalma teması kapsamında görüşme yapılan sınıf öğretmenleri ilkökul öğrencilerinde saygı değerinin azaldığını vurgulamışlardır. Geçmişteki ilkökul öğrencilerinin daha saygılı olduğunu belirtmişlerdir. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Önceden öğrenciler öğretmene ve ailesine karşı daha saygılıydı. Daha terbiyelilerdi (Öğretmen 1). Öğrenciler artık öğretmene saygı duymuyor (Öğretmen 7). İlkokul öğrencileri dersler konusunda daha başarılılar. Ancak saygı yönünden zayıflar. Eskiden öğrenciler derslerde o kadar başarılı değillerdi. Ama çok saygılılardı (Öğretmen 9). Öğrencilerin saygı değerini giderek kaybettiğini düşünüyorum (Öğretmen 12). Öğrenciler hem ailelerine hem öğretmenlere hem de büyüklere karşı çok saygısız artık (Öğretmen 13). Geçmiş yıllardaki öğrenciler şimdiki öğrencilerden daha saygılıydı (Öğretmen 14).”

2. Tema. Sevgide Azalma

İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda ulaşılan ikinci tema “sevgide azalma” temasıdır. Sevgide azalma temasında sınıf öğretmenleri ilkökul öğrencilerinin sevdi değerindeki azalmayı vurgulamışlardır. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Öğrencilerin sevgi düzeylerinde azalma olduğunu düşünüyorum (Öğretmen 2). Önceki ilkokul öğrencileri saygı ve sevgi yönünden daha iyilerdi (Öğretmen 5). Şimdiki öğrencilerin tek sevdikleri bilgisayar oyunu (Öğretmen 6). Öğrencilerimde sevgi değerinin azaldığını düşünüyorum. Mezun ettiğim öğrenciler aile büyüklerine ve öğretmenlere karşı daha sevgi doluları (Öğretmen 7). Öğrencilerimde saygı ve sevgi konularında zayıflık görüyorum (Öğretmen 8). Şimdiki öğrenciler daha çok bireysel. Herkes kendilerini sevsin istiyorlar. Sevgi bağımlısı olmuşlar (Öğretmen 12).”

3. Tema. Sosyalleşme Problemleri

İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda ulaşılan üçüncü tema “sosyalleşme problemleri” temasıdır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencilerinin sosyalleşme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sosyalleşme problemleri ile teknoloji konusunu ilişkilendirmişlerdir. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Öğrenciler arkadaşlık kurmada zorlanıyorlar (Öğretmen 3). Şimdiki öğrenciler teknoloji bağımlıdır. İşleri güçleri cep telefonu, bilgisayar, tablet, oyun. Arkadaşları ile bir iletişimleri yok (Öğretmen 5).” Gözlemlerim kapsamında diyebilirim ki, öğrenciler takım oyunu oynayamıyorlar. Oyunlar esnasında kurallara uymada zorluk çekiyorlar. Arkadaşlarıyla oyun esnasında iletişim kurmada zorlanıyorlar (Öğretmen 7). Arkadaşlarıyla iletişim kurmada sıkıntıları var. Arkadaşlarıyla oyunlarını devam ettiremediklerini düşünüyorum (Öğretmen 8). Birkaç öğrencide oyun esnasında birinci olmadıkları zaman arkadaşlarıyla kavga çıkarma davranışı gördüm (Öğretmen 10).”

4. Tema. Benmerkezcilik

İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda ulaşılan dördüncü tema “benmerkezcilik” temasıdır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri bu tema kapsamında, ilkokul öğrencilerinin benmerkezci olduklarını vurgulamışlardır. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Şimdiki öğrenciler çok benmerkezci. Paylaşım duyguları hiç yok (Öğretmen 1). Sınıfta sadece kendileri varmış gibi hareket ettikleri oluyor (Öğretmen 3). Bakıyorsunuz bazı öğrenciler bazı oyunlarda hep birinci olmak istiyor. Birinci olamadığı zaman oyunda mızıkçılık yapıyor. Arkadaşlarıyla tartışıyor (Öğretmen 4). Öğrencilerim çok benciller. Dünya sadece kendi etraflarında dönüyormuş gibi hareket ediyorlar (Öğretmen 5). Bütün ailelerin ve öğretmenin sadece kendileriyle ilgilenmesini istiyorlar. Çok bencil olduklarını düşünmüyorum (Öğretmen 8). Önceki öğrencilerim daha paylaşımcıydı. Günümüz çocukları sadece kendilerini düşünüyorlar. Şimdiki öğrencilerin paylaşımları az (Öğretmen 13).”

5. Tema. Sorumluluk Bilincinde Azalma

İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda ulaşılan beşinci ve son tema “sorumluluk bilincinde azalma” temasıdır. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri ilkokul öğrencilerinin sorumluluk bilincindeki azalmaya vurgu yapmışlardır. Konu ile ilgili olarak görüşme yapılan sınıf öğretmenleri şunları dile getirmişlerdir:

“Öğrenciler görevlerini yaparken sıkıldıkları zaman ağlıyorlar. Görevlerini bir an önce bitirmiyorlar. Verilen ödev veya görevi yapamadıkları zaman ağlama yoluna başvuruyorlar (Öğretmen 2). Ev ödevlerini eksik olarak yapıyorlar. Veya hiç yapmıyorlar. Neden yapmadığını sorduğumda ise oyun oynadıklarını söylüyorlar. Aileler bu konuda sorumsuz (Öğretmen 4). Bu öğrenciler ilerde anne baba olacaklar. Nasıl olacaklar bilmiyorum. Sorumluluk bilinçleri hiç yok. İşe girdikleri zaman o işi nasıl yapacaklar. Sorumluluk bilinçleri az olduğu için çok büyük sıkıntılar yaşayacaklarını düşünüyorum (Öğretmen 7).”

TARTIŞMA VE SONUÇ

İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda 5 adet temaya ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar şunlardır:

- 1.Saygıda azalma
- 2.Sevgide azalma
- 3.Sosyalleşme problemleri
- 4.Benmerkezcilik
- 5.Sorumluluk bilincinde azalma

Araştırma sonucunda ulaşılan ilk sonuç, ilkokul öğrencilerinde saygı değerinin azalmadır. Oysa toplumumuzda ve kültürümüzde saygı değeri çok önemlidir. Geleceğin toplumunu oluşturacak ilkokul öğrencilerinde saygı değerinin azalma göstermesi kötü bir durumdur. Bunun yanı sıra Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında (2017: 8) saygı değeri yer almaktadır. Araştırma neticesinde ulaşılan ikinci sonuç ilkokul öğrencilerinde sevgi değerinin azalmasıdır. Bu durum, gelecekte toplumumuzu oluşturacak olan bireylerin sevgi değeri konusunda yoksunluk yaşayacaklarını göstermektedir. Bunun yanı sıra Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında (2017: 8) sevgi değeri yer almaktadır. Araştırma neticesinde ulaşılan üçüncü sonuç ilkokul öğrencilerinde sosyalleşme problemleri görülmesidir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencilerinin sosyalleşme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sosyalleşme problemleri ile teknoloji konusunu ilişkilendirmişlerdir. Benzer bir şekilde Pedró (2016: 12), teknolojik araçların daha fazla sosyalleşme imkanları sunmasına karşın, bireylerde fiziksel izolasyon ile yalnızlığın daha fazla arttığını belirtmiştir. Araştırma neticesinde ulaşılan dördüncü sonuç, ilkokul öğrencilerinde benmerkezcilik düşüncesinin artmasıdır. İlkokul öğrencilerinde empati becerisinin azaldığı görülmektedir. Oysaki Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında (2017: 8) dayanışma, paylaşma, yardımseverlik değerleri yer almaktadır. Araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösterecek biçimde

Gündoğar (2014: 122), Almanya'daki bir araştırma sonucunda, öğretmenlerin öğrencilerini aşırı ben-merkezli olarak tanımladığını vurgulamaktadır. İlkokul öğrencilerinde kaybolan değerlerin incelendiği bu araştırma sonucunda ulaşılan beşinci ve son sonuç, ilkokul öğrencilerinde sorumluluk bilincinde azalmadır. Oysaki Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında (2017: 8) sorumluluk değeri yer almaktadır.

ÖNERİLER

Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar bağlamında, ilkokul öğrencinde kaybolan değerler kapsamında şu öneriler getirilmiştir:

- İlkokul öğrencilerinde çok önemli bazı değerlerin kaybolmaya başladığı görülmektedir. 2017 yılında yayımlanan ilkokul dersleri öğretim programlarında, geçmiş yılların ders programlarına göre daha fazla vurgu yapıldığı görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarını dikkatlice uyguladıkları takdirde değerlerin öğrencilerde daha iyi yerleşeceği düşünülmektedir.
- Değerlerin ilkokul öğrencileri tarafından içselleştirilmesinde ailelere de sorumluluk düşmektedir. Aileler bu konu ile ilgili olarak çocuklarına örnek olmalı, bu bilinci oluşturmada yardımcı olmalıdırlar.
- İlkokul öğrencilerinde değerlerin içselleştirilmesi açısından toplumumuza ve medyaya görevler düşmektedir. Toplum değerlerimizi yaşatmalı, öğrencilere örnek olmalıdır. Ayrıca medya organlarında toplumumuzun değerleri vurgulanmalı ve işlenmelidir.
- Bu araştırma ilkokul seviyesindeki öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda ortaokul, lise ve yükseköğrenim seviyesindeki öğrenciler konu edinilebilir.
- Bu çalışmada ilkokul öğrencilerinin kaybolan değerleri vurgulanmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda, ilkokul öğrencilerinin sahip olduğu değerler çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). "Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış". *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aladağ, S. (2012). "İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Bilişsel Düzeyde Kazanmalarına Etkisi." *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16 (1), 123-146.
- Arıkan, A. (2012). *Değerler Eğitiminin Tanımı, Önemi ve Kapsamı* (Ed.: Yrd. Doç. Dr. Arzu Arıkan). Okulöncesi Dönemde Değerler Eğitimi (2. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Baysal, Z. N., ve Samancı, O. (2010). "İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencileri İle Değerler Üzerine Bir Çalışma." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (34). 56-69.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, L., B., Johnson, R., B., Turner, L., A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen Ve Analiz* (Çev. Edt: Ahmet Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Approaches* (2nd ed.). United States of America: Sage Publications, Inc.
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). "Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Deveci, H., ve Ay, T. S. (2009). "İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6). 167-181.
- Ezmeçi, F. ve Dilekmen, M. (2016). "İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Öz güvenleri." *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 513-534.
- Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (2017). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., Hyun, H. H. (2011). *How To Design And Evaluate Research in Education* (8th Edition). New York: McGraw-Hill.
- Glesne, C. (2012). *Nitel Araştırmaya Giriş*. (Çev.: A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gliner, J. A., Morgan, G. A., ve Leech, N. L. (2015). *Uygulamada Araştırma Yöntemleri: Desen Ve Analizi Bütünleştiren Yaklaşım* (Çev. Ed.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gündoğar, F. (2014). "Değişen Eğitim Anlayışı Işığında Değişen Öğretmen Yetiştirme Programları Üzerine Düşünceler." *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(1), 118-127.
- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (2017). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Matematik Dersi Öğretim Programı (2017). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen Ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çev. Ed.: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (2015). *Nitel Veri Analizi*. (Çev. Ed Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Özensel, E. (2003). "Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer." *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri). (Çeviri Editörleri: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Pedró, F. (2006). *The New Millennium Learners: Challenging Our Views On ICT And Learning*. Inter-American Development Bank.
- Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2017). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı (2017). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2010). "İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler." *Değerler Eğitimi Dergisi*. 8 (19), 207-223.